

Vader ↔ zoon

Gefundeerd of fundamentalistisch?

Argumenten van een vader in een discussie met zijn zoon

Gamen! Wat drijft je?

Gamen: een kwestie van smaak?!

Van welke basis ga je uit?

Rots en Water, vertrouwen op wankelende basis

Heeft een christen weerbaarheidstrainingen nodig?

Waar let je op bij online gamen?

Roblox, digitaal of hemels burgerschap?

Bijbel & Onderwijs wil de christelijke levensbeschouwing in opvoeding en onderwijs integreren. Die levensbeschouwing

- baseert zich op de Bijbel (bijbelcentrisch),
- is gericht op de persoon van Jezus Christus (christocentrisch).

Colofon

B&O Magazine

Uitgave: stichting Bijbel & Onderwijs
22^e jaargang, nr. 3, september 2019.

Periodiek voor donateurs van stichting
Bijbel & Onderwijs.

Bestuur

E. Ligtenberg, mevr. drs. I. Matzken MA,
ing., ing. W. van der Meer, J. Oudshoorn,
L. Snijder

Bureau (kantoor)

Wilgenhof 34, 4283 JB Giessen
Tel. 0183 449 793

Openingstijden

Dinsdagmiddag en donderdagmiddag
van 13.00 - 16.00 uur

Redactie

Bestuur

Aan dit nummer werkten mee

H. van Buren, drs. E. Gouda, dr. W. Hoek,
ing. W. van der Meer, mevr. E. Nannen

Redactie- en correspondentieadres

Wilgenhof 34, 4283 JB Giessen
Tel. 0183 449 793

E-mail: info@bijbelonderwijs.nl

secretaris@bijbelonderwijs.nl

Website: www.bijbelonderwijs.nl

Donateur en opzegging

De donatie aan de stichting
Bijbel & Onderwijs bedraagt €15,- en
loopt van 1 januari t/m 31 december.

**Opzegging dient plaats te vinden
vóór 1 december.**

**Overname van artikelen is alleen
toegestaan met toestemming van
de redactie.**

Testament

Wilt u onze stichting tes-
tamenteer gedenken? De
ten naamstelling dient te
luiden: stichting Bijbel &
Onderwijs te Giessen. De stichting bezit
rechtsgeldigheid en is ingeschreven bij de
Kamer van Koophandel, dossiernummer
40507771

IBAN nr. NL67INGB0000824575
BIC nr. INGBNL2A

Vormgeving en drukwerkbegeleiding:
WoodyDesign Multimedia, Veenendaal

Deze keer in het magazine:

3

Vooraf

Opmerkelijk teken van de tijd

4

Vader ↔ zoon

Gefundeerd of fundamentalistisch?

Argumenten van een vader in een discussie met zijn zoon

6

Vader ↔ zoon

Bedankt, vader!

7

Gamen! Wat drijft je?

Gamen: een kwestie van smaak?!

10

Waar let je op bij online gamen?

Roblox, digitaal of hemels burgerschap?

13

Van welke basis ga je uit?

Rots en Water, vertrouwen op wankel basis

Heeft een christen weerbaarheidstrainingen nodig?

16

Ons brein laten hacken?

17

Slechts een hoofddoekje?

18

Kort nieuws

Opmerkelijk teken van de tijd

Over het laatste boek in de Bijbel zijn al veel boeken geschreven. In de meeste uitgaven komt geen direct concrete informatie over hoofdstuk 13 van het boek Openbaring. In vers 16 van dat hoofdstuk staat: *“En het maakt, dat aan allen, de kleinen en de groten, de rijken en de armen, de vrije en de slaven, een merkteken gegeven wordt op hun rechterhand of op hun voorhoofd, dat niemand kan kopen of verkopen, dan wie het merkteken, de naam van het beest, of het getal van zijn naam heeft.”*

Wie is dit beest? Het is de antichrist, die volgens de Bijbel deze wereld op dictatoriale wijze zal regeren. Degene die deze antichrist aanbidt en zijn merkteken accepteert, zal geen problemen hebben. Maar wie dit niet doet, zal niet meer kunnen kopen of verkopen. Die kan aan het dagelijks leven niet meer deelnemen.

Al heel veel jaren hebben lezers van de Bijbel hierover nagedacht. In 1909 deed Graham Bell, de uitvinder van de “elektromagnetische telefoon”, een opmerkelijke uitspraak: **“De mensheid kan met deze uitvinding een reusachtig monopolie opbouwen om de gehele wereld te controleren.”** Deze uitvinding en de verdere ontwikkeling naar de actuele smartphone-techniek geven een inkijk, hoe deze techniek zich zal ontwikkelen.

De EU heeft nu een deur geopend om via de smartphone de bevolking op te dragen betalingen te realiseren. Is de ontwikkeling van deze techniek in de vorm van smartphones, die wereldwijd door miljarden mensen gebruikt wordt, niet een voorloper voor het antichristelijke merkteken? Vanaf september 2019 geldt de nieuwe richtlijn voor het betalingsverkeer: de PSD2. Wie dan via zijn mobiele telefoon betalingen verricht, kan dan naast de pincode ook naar zijn vingerafdruk of zijn/haar foto gevraagd worden. Dit betekent nog niet het merkteken uit Openbaring 13, maar het maakt wel duidelijk, dat in dit digitale tijdperk deze merktekenen bij betalingen gevraagd kunnen worden.

Ook de ontwikkeling in het betalingsverkeer met contant geld staat ter discussie. De nieuwe voorzitter van de ECB, mevrouw Christine Lagarde, heeft een uitspraak gedaan om het betalen met contant geld af te schaffen. Zij verwijst hierbij naar landen als Zweden en China waar het betalen met contant geld sterk verminderd of zelfs afgeschaft is.

Voor de lezers van de Bijbel zijn enkele ontwikkelingen heel duidelijk. Er ontwikkelt zich langzaam een systeem om contant betalen te verbieden. Tot nu toe zijn het alleen nog de vingerafdrukken en gezichtsherkenningen, maar de volgende stap zal zijn een merkteken in het lichaam. Wetenschappers hebben reeds een uitspraak gedaan, dat dit ook via tatoeages mogelijk is. Is het aanbrenge van tatoeages, wat tegenwoordig mode is, een voorbereider, ondanks de lichamelijke gevaren van deze ingreep.

Volgens wetenschappers kunnen de kleurstoffen van de tatoeages ook als dragers voor de elektrotechniek gebruikt worden.

Op een bijeenkomst in Duitsland verklaarde de technicus Ulrich Weiner, hoe gevaarlijk de radioactieve straling voor de gezondheid kan zijn. Hij besloot zijn toespraak met de woorden: *“Weet u waar dit alles op uitloopt?”* Hij wees dan op de woorden uit Openbaring 13: *“En het maakt dat aan allen, de kleinen en de groten.....”*

Dit artikel is beperkt uit het blad *Topic* van augustus 2019 overgenomen.

Persoonlijk vind ik dat Bijbel & Onderwijs in deze apocalyptische tijd, waarin on-Bijbelse denkwijzen zo merkbaar zijn, duidelijk wijst op de agressieve beïnvloeding van de jeugd. Hoe kan het zo dat juist in dit magazine twee auteurs en dat onafhankelijk van elkaar, inhoudsvolle artikelen over het gamen schrijven. ■

Jan Oudshoorn

De heer Oudshoorn
is secretaris van B&O

Vader ↔ zoon (1)

Gefundeerd of fundamentalistisch?

Argumenten van een vader in een discussie met zijn zoon

Mijn lieve zoon ...

De laatste tijd hadden wij steeds weer meningsverschillen, die gefundeerd zijn op onze verschillende wereldvisies. Daarbij heb je mij o.a. voor de voeten geworpen dat ik sektarisch, homofob en intolerant ben. Zelf beroem je je erop een vooruitstrevend en tolerant mens te zijn. Daarbij betekent tolerantie voor jou, dat elke andere denkwijze geaccepteerd wordt. Allereerst vind ik het goed, dat je je positie duidelijk verdedigt. Maar aan de andere kant hoop ik, dat je echt zó vrij denkt, als je suggereert. Als dat echt het geval is, zal je eventueel ook concluderen dat de denkwijze, die vandaag de dag de maatschappij domineert, een valse is. Het zou mij heel blij maken, als jij je tot een onbevooroordeeld en positief kritisch denkend mens ontwikkelt, die ook nog de moed heeft om voor de resultaten van zijn denkproces te staan, ook als je daarmee helemaal niet met de grote stroom meegaat. Hieronder wil ik vier argumenten voor je toelichten, waarmee ik duidelijk wil maken waarom ik de bij jouw favoriete tolerante denkwijze en het loochenen van absolute waarheden verkeerd vind.

1. Het grote risico van jullie tolerantie

Een theorie kan alleen standhouden als de grondbeginselen, waarop zij berust, kloppen. De nieuwe tolerantie

gaat ervan uit, dat er geen absolute maatstaven bestaan en dat ten gevolge daarvan alle denk- en levensstijlen gelijkwaardig zijn (zolang ze de maatschappij niet schaden). Gaat het echter om de God van de Bijbel en de daarmee verbonden absolute waarheid, dan hebben jullie een fatale fout begaan. Want dan is datgene goed, wat God goed vindt en verkeerd, wat Hij veroordeelt. En dan val jij ook onder het oordeel in Jesaja 5: *“Wee hun die het kwade goed noemen en het goede kwaad; die duisternis voorstellen als licht en licht als duisternis; die bitter doen doorgaan voor zoet en zoet voor bitter”* (Jesaja 5:20).

2. De logische inconsistentie van jullie tolerantie

Het is opvallend hoe agressief en veroordelend jij de afgelopen tijd op mijn overtuiging reageert, dat er een absolute waarheid is en dat het geloof in de Heere Jezus alle religies te boven gaat. Dit scherpe veroordelen van alle zogenaamde fundamentalisten is een gemeenschappelijk kenmerk van alle naar jouw mening vooruitstrevende en tolerante mensen. Hier begaan jullie echter een heel duidelijke logische fout: tolerantie zou volgens jullie opvatting betekenen dat jullie ook overtuigingen accepteren die volgens jullie opvatting niet tolerant zijn.

Als elke denkwijze geaccepteerd wordt, dan moet ook mijn geloof, dat er maar één absolute waarheid is, toegestaan zijn. Het feit dat jullie zulke overtuigingen echter zó scherp veroordelen en bestrijden, ontmaskert jullie tolerantie als een farce of als pseudotolerantie. In werkelijkheid tolereren jullie alleen maar meningen die binnen jullie tolerantieconcept niet in twijfel getrokken worden.

3. De gevolgen van jullie tolerantie

Elke mening moet geaccepteerd worden. Als een zwangere vrouw van mening is dat het ongeboren kind in haar baarmoeder meer na- dan voordelen voor haar oplevert, dan moet dit geaccepteerd worden. Als gevolg daarvan heeft zij het recht om het ongeboren leven te laten aborteren. Zo werden in 2017 in Duitsland 101.200 zwangerschappen beëindigd (in Nederland 30.532, bron: RD, 7/2 2019). Je weet, dat ik een model van een embryo in de lade van mijn bureau bewaar. Je hebt gezien hoe bij deze embryo's zelfs de oortjes, teentjes en vingertjes al gevormd zijn. Je hebt je voorgesteld, hoe ver zo'n leven, dat in Duitsland geaborteerd mag worden, al ontwikkeld is. Het probleem is dat het embryo in de baarmoeder geen kans heeft om zijn mening te uiten. Dus kan alleen de mening van een betrokken partij getolereerd worden.

Deze ongebornen kinderen in de baarmoeder hebben geen stem in onze maatschappij. Voor mij is deze praktijk een misdaad, waar direct een einde aan gemaakt zou kunnen worden, als men bereid zou zijn om aan absolute waarheden vast te houden. Het is mij een raadsel, hoe men een denkrichting kan verheerlijken, die leidt tot zulke gevolgen in de realiteit van het bestaan.

4. De passiviteit van jullie tolerantie

Ja, jullie laten vele denkrichtingen gelden. Maar waartoe leidt jullie tolerantie? En waartoe leidt mijn in jullie ogen fundamentalistische geloof in de Heere Jezus? Welke bijdrage biedt jullie tolerantie tot het bestrijden van de ongerechtigheid en ellende in deze wereld? Als mijn exclusieve geloof in de Heere ertoe leidt, dat de liefde voor mijn Redder te midden van de ergste ellende in deze wereld mij ertoe drijft en die absolute waarheid mij beveelt, zelfs mijn vijanden lief te hebben, wat kunnen jullie mij dan verwijten? En als jullie tolerantie ertoe leidt, dat jullie weliswaar elke denkrichting accepteren, maar aan het einde lijdzaam toekijken hoe de mensen voor de honden geworpen worden, dan vraag ik mij af wat beter is: een exclusief geloof, dat mij tot naastenliefde verplicht of een voortschrijdende tolerantie, die alle denkwijzen laat bestaan maar niet doelgericht aanpakt?!

Daniel Böcking, plaatsvervangend chef-redacteur van de Duitse krant *Bild*, heeft precies dit meegemaakt: toen hij in januari 2010 naar Haïti vloog om verslag te doen van de verschrikkelijke aardbeving met meer dan 300.000 doden tot gevolg, maakte hij iets mee wat hem ertoe bewoog naar Jezus op zoek te gaan: hij merkte, dat het de christenen waren, die met hun Godsvertrouwen en hun naastenliefde voor licht in de duisternis zorgden. Ze kwamen overal vandaan en hielpen vrijwillig waar de ellende het grootst was. **Hun barmhartigheid, hun rust en hun uit hun geloof voortkomende**

kracht maakten zodanig indruk op hem, dat hij aan het einde tot de conclusie kwam, dat hij zijn tot dan toe tolerante wereldbeschouwing moest opgeven ten gunste van het geloof in de Verlosser Jezus Christus. Het is altijd hetzelfde: welke mensen vliegen in de vakantie naar de crisisgebieden van de wereld om armen te helpen? Wie wagen zich onder de junkies, de alcoholisten, de criminelen van onze maatschappij, om hoop te geven waar geen hoop meer mogelijk schijnt te zijn? Het zijn alleen in de meest zeldzame gevallen jullie helden! Haast altijd zijn het mensen die Jezus Christus navolgen en door Zijn liefde aangedreven proberen, hun leven voor hun medemensen in te zetten. Bij jou zie ik precies het tegenovergestelde: sinds jij je verplicht voelt je voor de nieuwe tolerantie in te zetten, heb ik een permanente achteruitgang van je inzet, om aan andere mensen iets goeds te doen, gemerkt. Daarom mijn vraag: wat is beter een tolerantie die elke denkstroming accepteert, maar daarbij zoveel mogelijk passief het wereldgebeuren van een afstandje bekijkt, of een geloof in een absolute waarheid, die ertoe leidt dat je elk mens (ongeacht van wat hij denkt of waarin hij gelooft) liefhebt en dient?!

Ik wacht gespannen af, wat jij tegen mijn verklaringen zult gaan inbrengen. Het is mijn verlangen en mijn gebed, dat je eerlijk voor jezelf en voor God bent en bereid bent om je manier van denken te toetsen.

Ik hou van je.
Papa ■

Met toestemming overgenomen uit
"fest und treu" 02/2019

vertaling mevr. A. van Laar

“ **Hij merkte, dat het de christenen waren, die met hun Godsvertrouwen en hun naastenliefde voor licht in de duisternis zorgden.** ”

Ze kwamen overal vandaan en hielpen vrijwillig waar de ellende het grootst was. ”

Bedankt, vader!

Dat is de titel van het laatste hoofdstuk van het boek *Vaders, waar zijn ze?* De vader bespreekt al wandelend met zijn zoon diverse onderwerpen. Dat laatste hoofdstuk 22 is dan zo:

Dit boek wil ik graag besluiten met een kleine gebeurtenis van mijn vader en mij.

Met achttien jaar ging ik naar het internaat om daar mijn diploma voor mijn opleiding te doen. Ik was de enige van 180 leerlingen, die geen lid van de FDJ was (d.i. Freie Deutsche Jugend: de communistische jeugdvereniging in Oost-Duitsland). Hoe ik toch naar deze school kon, laat ik even ter zijde. In ieder geval ontstond er bij de eerste ceremonie van het vlagheisen de kleurrijke variatie, dat er 179 zogenaamde "Blauwhemden" (officiële kleding van de FDJ) stonden en Güntzschel met een rode pullover. De directeur kwam geschrokken naar mij toe en vroeg mij, mijn "blauwhemd" te gaan halen. Toen ik hem duidelijk gemaakt had, dat ik er geen een had, moest ik van de binnenplaats verdwijnen en naar mijn kamer gaan. "Wij spreken elkaar later," was zijn "liefdevolle" reactie.

Twee weken later reed ik op zondagavond terug na mijn gebruikelijke weekendbezoek bij mijn ouders; drie uur lang zat ik in de trein naar het internaat. Tegen 23.30 uur lag ik in bed. Plotseling ging de deur open, een man verzocht mij naar de directeurskamer – ik moest meteen komen, zoals ik was – in dit geval in pyama. Toen ik de trap afliep, schoot van alles door mijn hoofd. Het laatste wat ik die dag thuis hoorde, was een preek van mijn vader over dit vers: *Maar wanneer zij u overleveren, moet u niet bezorgd zijn hoe of wat u spreken moet, want het zal u op dat moment gegeven worden wat u spreken moet. Want u bent het niet die spreekt, maar de Geest van uw Vader, Die in u spreekt* (Matt 10: 19, 20).

"Dank u vader", dacht ik gelijk – en Gods Woord heeft natuurlijk gelijk. Maar ik was zo blij en ben het tot vandaag, dat ik een vader mocht hebben, die mij vertrouwen op God had geleerd en op deze dag een *profetische* boodschap voor mij had.

Ik kan mij niet meer herinneren wat ik gezegd heb en hoe ik daar weer naar buiten ben gekomen. Ik weet alleen, dat ik het registratieverzoek voor de FDJ niet heb ondertekend en toch de school niet hoefde te verlaten.

God is groter, dat geldt tot op de dag van vandaag. Laten wij het maar verder vertellen aan de onzen die achter ons aan komen. ■

98 blz., € 6,90. Zie webshop B&O

“ Ik was zo blij dat ik een vader mocht hebben, die mij vertrouwen op God had geleerd en op deze dag een profetische boodschap voor mij had. ”

Een fragment uit *Fortnite*

Gamen! Wat drijft je?

Gamen: een kwestie van smaak?!

De game-industrie is een bloeiende industrie. Een industrie waar heel veel geld in omgaat. Een industrie die miljoenen mensen, met name tieners en jongeren aan zich weet te binden. Wat is het geheim hierachter? En is er reden tot zorg? Wat kun je van deze industrie leren of valt er niets van te leren? In onderstaand artikel een verkenning.

Populaire games

In mijn jonge tijd deed de computer of pc net z'n intrede. De pc was feitelijk niet meer dan een moderne tekstverwerker en een apparaat dat zich leende om er spellen op te doen. In mijn tijd was *Pac-Man* een populair spel, waarbij een geel "happertje" (*Pac-Man*) zich een weg moest banen door een speelveld gevuld met bolletjes en andere voorwerpen. Inmiddels ligt deze tijd alweer even achter ons en zijn computers en games verder geprofessionaliseerd. Daarnaast beschikken veel mensen over een eigen pc, tablet, smartphone en wat dies meer zij, waarop allerlei spellen gespeeld kunnen worden.

In de afgelopen jaren zijn er tal van spellen door de game-industrie ontwikkeld. Momenteel is *Fortnite* een van de meest populaire spellen met wereldwijd zo'n 250 miljoen (!) spelers (in mei 2018 nog veertig miljoen spelers) en een miljarden omzet. De 16-jarige (!) Amerikaan Kyle Giersforf won op het WK Fortnite 3 miljoen dollar (28 juli 2019). En een Nederlander won met zijn partner 2,25 miljoen.

Wat maakt een game als *Fortnite* zo populair? Bij *Fortnite* worden 100 deelnemers gedropt op een virtueel eiland. Daar moeten ze bouwmaterialen en wapens verzamelen en elkaar uitschakelen. De laatste die overblijft, wint. Dit gezegd hebbend... lijkt er geen vuiltje aan de lucht. "De meeste mensen die gamen, doen dat om te ontspannen. Ze houden van gamen zoals andere mensen [zoals ik, EG] van lezen houden. Het is voor hen een leuke hobby. Mensen spelen games, omdat het leuk en uitdagend is. Het geeft een kick en je kunt er helemaal in opgaan. Sommige games zijn leerzaam, terwijl andere de fantasie prikkelen.

Door het gamen kun je in contact komen met mensen van allerlei leeftijden en uit allerlei landen.¹ De voordelen van gamen lijken uit onverdachte hoek te worden bevestigd. Zijn er dan geen schaduwkanten? Is gamen – zoals boven het artikel staat – een kwestie van smaak? De een leest en de ander gamet!? **Er zijn zeker meer vragen te stellen bij het gamen en de game-industrie, want in het leven is uiteindelijk nooit iets neutraal. En Bijbels gezegd geldt feitelijk voor elk terrein dat God zegt: "Mijn!"**

Nader onder de loep

Het is goed om ons ervan bewust te zijn, dat achter elke vinding en uitvinding een filosofie schuilt. Mensen doen maar niet wat, rommelen om zo te zeggen niet maar wat aan. Makers van games en werkers in de game-industrie doen aan veldonderzoek, waarbij men de doelgroep in het oog en voor ogen heeft. In het geval van *Fortnite* zijn dat jongeren in de leeftijd vanaf 12 jaar, terwijl de formele leeftijdsgrens bij realistische schiet-spellen op 17 jaar ligt. Hierboven gaf ik kort weer wat de essentie van *Fortnite* is. Laten we deze game eens nader onder de loep nemen. Nogmaals stellen we de vraag: "Wat maakt deze game zo populair?" Ik citeer: "*Fortnite* is sinds de zomer van 2017 op de markt en kende aanvankelijk een bescheiden succes. Nadat in september van dat jaar producent Epic Games de spelmodus "Battle Royale" toevoegde, nam de populariteit een ongeken-de vlucht. Battle Royale is een genre dat ook in andere spellen en films voorkomt. Het draait om overleven en

1. Uit: Hanneke Schaap-Jonker & Wubbo Scholte, red., *Van leegte naar liefde*. Utrecht 2019, p. 92.

“Ouders zeggen, dat ze hun kinderen toestaan om allerlei games te laten spelen, omdat ze anders het contact met leeftijdgenoten en vrienden kwijtraken.”

het uitschakelen van tegenstanders.”² Volgens kenners is *Fortnite* in tegenstelling tot andere schietspellen “verre van realistisch”. De vraag kan evenwel gesteld worden: ‘Waar begint feit en waar eindigt fictie?’ We hebben bij de game *Fortnite* te maken met al jonge spelers van wie het brein nog volop in ontwikkeling is. Het belangrijkste succes van *Fortnite* is volgens kenners mogelijk “de sociale component”. Je kunt het spel namelijk met vrienden spelen. Volgens de Duitse hoogleraar dr. Manfred Spitzer, een van de belangrijkste geheugenonderzoekers, is dat een veel gehoord argument. Ouders zeggen, dat ze hun kinderen toestaan om allerlei games te laten spelen, omdat ze anders het contact met leeftijdgenoten en vrienden kwijtraken. Het is onloochenbaar dat games voor een nieuwe sociale component zorgen.

Uit onderzoek blijkt echter dat “beeldschermmedia de vervreemding tussen ouders en kinderen bevorderen en dat ze een negatieve invloed hebben op sociale vaardigheden en persoonlijke betrekking.”³ Uit verdere analyses van een onderzoek uit Nieuw-Zeeland onder jongeren van 14 en 15 jaar “bleek, dat computergames ook van negatieve invloed zijn op de betrekkingen met leeftijdgenoten en vrienden. (...) Uit deze [hier niet-genoemde] cijfers blijkt dat de angst dat... jongeren in een sociaal isolement geraken, als ze geen beeldschermmedia mogen gebruiken, volledig ongegrond is. Het tegeldeel lijkt eerder het geval te zijn”.⁴

Nu zijn de voorgaande citaten niet 1:1 over te zetten op de game *Fortnite* of op andere games. Maar het geeft beslist te denken. De buitenwereld verdwijnt achter het kleed van de binnenkamer waar de echte wereld plaatsmaakt voor de virtuele wereld. Het is daarmee niet teveel gezegd dat beeldschermmedia het invoelingsvermogen, de sociale vaardigheden en talenten van jongeren zeker kunnen schaden. Nog afgezien van het feit dat al geruimere tijd aangenomen wordt dat er een verband is tussen computergames en slechtere schoolprestaties.

Verslavende werking

Uit onderzoek van Zembla van 3 februari 2010 blijkt reeds dat de game-industrie haar verantwoordelijkheid ontloopt door te zwijgen over “de verslavende werking” van games. Ik citeer uit het persbericht op de website: “Vooral spellen op internet leveren verslavingsproblemen op, schrijft IVO in het factsheet ‘Videogameverslaving & maatschappelijke verantwoordelijkheid van de game-industrie’, dat onlangs is gepubliceerd. Bij veel internetgames opereer je in teamverband, wat ervoor zorgt dat veel gamers moeite hebben om te stoppen met het spel. Door de stormachtige opmars van online computergames groeit het aantal mensen dat bijna niks anders doet dan gamen. Ze eten, slapen en drinken te weinig, verwaarlozen school en werk en hebben weinig sociale contacten. Van elke tien gamers is er één gameverslaafd.”⁵ Dit kan gemakkelijk geïllustreerd worden aan de hand van het ervaringsverhaal van de Nederlandse winnaar van *Fortnite*, Dave de Jong, die het NOS liet weten dat hij vaak acht tot tien uur per dag speelde, “vaak tot een uur of vier ‘s nachts”.⁶ Het is opvallend dat een Trimbosonderzoeker – kennisinstituut verslavingszorg – gamen een “positieve hobby” noemt. In veel Aziatische landen bijvoorbeeld wordt gewaarschuwd voor het risico van te veel spelen. Volgens het IVO zou de game-industrie haar verantwoordelijkheid moeten nemen door gebruikers te informeren over de verslavingsrisico’s.

Volgens een zegsman van de game-industrie heeft waarschuwen geen zin, omdat het om “kwetsbare mensen” gaat die voor “verslavingen” vatbaar zijn. Zeker zijn kwetsbare mensen vatbaar voor verslavingen, maar zo’n uitspraak staat haaks op de complexe werkelijkheid die een verslaving kan veroorzaken.

2. Verkregen via www.rd.nl/meer-rd/consument/fortnite-battle-royale-verslaat-z-n-duizenden-1.1486891.

3. Uit: Manfred Spitzer, *Digitale demantie. Hoe wij ons verstand kapotmaken*. Amsterdam-Antwerpen, 2014, p. 186.

4. Ibid., p. 187.

5. Verkregen via www.zembla.bnnvara.nl/nieuws/gameverslaafd-game-industrie-zwijgt-over-verslavende-werking-van-games.

6. Zie www.nos.nl/artikel/2295514-zo-werd-dave-tweede-op-het-wk-en-miljonair-na-een-jaar-fortnite-spelen.html.

Bovendien geldt dat elke verslaafde er een te veel is. Daarnaast gaat het niet om een klein aantal, maar er zijn inmiddels duizenden mensen verstrikt in een virtuele wereld en maken wereldwijd wetenschappers en deskundigen zich grote zorgen over de toename van het aantal “dwangmatige gamers”.⁷ **Laten we waken voor een nieuwe generatie van (jonge) gameverslaafden – als het nieuwe normaal. Het is daarom belangrijk dat “het gamen door ouders en opvoeders wordt ingekaderd met een tijdslimiet.”**⁸ Er is ten slotte nog een laatste punt van aandacht dat hier aan de orde gesteld dient te worden.

Bijbelse notie

Er is ondertussen al heel wat studie verricht en nog altijd loopt er onderzoek naar gamen en de game-industrie. Er zijn al heel wat argumenten aangedragen. Voor- en tegenstanders bestrijden elkaar met tal van argumenten. Voor elk argument valt weer een tegenargument te bedenken, want de industrie is er bij gebaat dat “the show must go on”. De game-industrie is een miljarden-industrie waar heel veel mensen hun geld mee verdienen en daarom gebeurt er weinig tot niets (vergelijk de tabaksindustrie). Maar de psychologische en lichamelijke gevolgen even buiten beschouwing gelaten, is er nog een andere dimensie die vaak genegeerd wordt: de geestelijke. Er is een veel belangrijker thema: de geestelijke boosheden in de lucht (Ef 6). Of zoals Tony Reike verwoordt: “Het geestelijke getouwtrek tussen onze onlineactiviteiten en de ongekend grote gevolgen daarvan.” Reike betreft dit niet in de eerste op gamen, maar richt zich in zijn boek op de geestelijke dimensie van de smartphoneverslaving, dit staat echter niet los van ons onderwerp. Daarom gaat de grootste zorg uit naar de ziel van onze jongeren of uw eigen kinderen. Reike zegt dat wij verslaafd zijn aan afleidingen. [‘Hoe vaak heeft u uw smartphone tijdens het leven van dit artikel al geraadpleegd?’] Waarom doen we dat? Hij geeft drie redenen. De derde is de voornaamste: **“We benutten digitale afleidingen om de gedachte aan de eeuwigheid te verdringen.”**⁹ De smartphone – en alle digitale media en apps eromheen – is wel de slimste uitvinding van de boze genoemd. We worden van klein tot groot en van jong tot oud constant beziggehouden.

Blaise Pascal, de 17^e eeuwse christen, denker en wiskundige, heeft in zijn tijd voorzien wat ons vandaag bezighoudt: afleiding, zodat we niet over onszelf, onze sterfelijkheid, onze onsterfelijke ziel en over onze verhouding tot God hoeven na te denken. Daarom zijn mensen zo rusteloos. Constant op zoek naar afleiding. De duivel doet er alles aan om ons af te leiden: Als christenen hun aandacht richten op God heeft de duivel verloren. Het eenvoudigste om dit te voorkomen is – zoals in een denkbeeldige samenspraak tussen twee duivels gezegd werd – “hun blik van Hem af buigen en op henzelf richten”.

“ **Jongeren hebben identificatiefiguren nodig, zodat ze leren hoe ze met Christus dienen te wandelen.** ”

En dat zien we massaal gebeuren. Mensen lijken steeds minder aandacht voor God en hun medemensen te hebben, want iedereen leeft in zijn eigen wereld van afleiding in plaats van te zoeken de dingen die Boven zijn en de verbinding met elkaar te zoeken. Bovendien zit er nog een geestelijke schaduwkant aan het geheel: kinderen worden in games met thema's geconfronteerd waar zij vanwege hun jonge leeftijd nog niet aan toe zijn. Kinderen kunnen op die manier in aanraking komen met magie, geweld¹⁰ en seksualiteit. **Ouders en opvoeders hebben hierin een belangrijke taak en verantwoordelijkheid. Jongeren hebben identificatiefiguren nodig, zodat ze leren hoe ze met Christus dienen te wandelen.** ■

drs. E. Gouda

Dr. Gouda heeft zijn opleiding voor predikant gevolgd aan de universiteiten van Amsterdam en Leiden.

7. Uit een onderzoek in 2014 gepubliceerd blijkt 7 procent van de gamers tussen de 20 en 30 jaar verslaafd; onder de 20 jaar is 6 procent problematisch.

8. Uit Hanneke Schaap-Jonker & Wubbo Scholte, A.w., p. 95.

9. Uit: Tony Reike, *Altijd en overal. Hoe je smartphone je leven verandert*. Apeldoorn 2017, pp. 51-53.

10. Vgl. Manfred Spitzer, A.w., pp. 187-190. Verder kunnen gamers – op jonge leeftijd – in aanraking komen met (virtueel) bloedvergieten en leidt gamen tot onnodige taalverloedering (o.a. schelden). Ook is het bekend dat gamen kan leiden tot slechtere schoolprestaties of dat je in een sociaal isolement geraakt, schulden opbouwt en afstompt. Het veelvuldig mediagebruik leidt volgens Spitzer tot “digitale dementie”, A.w., p. 8.

ROBLOX

Afbeelding: Roblox.com

Waar let je op bij online gamen?

Roblox, digitaal of hemels burgerschap?

Inleiding

Mijn zoon van 8 komt thuis van de christelijke school met de naam Eben Haezer: "Tot hiertoe heeft de HEERE ons geholpen". Hij wil geen koekje en sap, want hij heeft een afspraak. Nee, hij hoeft het huis niet uit. Hij wil naar boven, naar de computer, het is een online game-afpraak met zijn klasgenootjes, groep 5. Misschien bent u ook een christelijke ouder die dankbaar is dat de Heere u kinderen heeft gegeven en u heeft geholpen bij de opvoeding tot nu.

De doelstelling van dit artikel is het aanspreken van alle christelijke ouders op hun verantwoordelijkheid m.b.t. het meedoen van hun kinderen aan online games. Ik richt mij daarbij op kinderen in de lagere school leeftijd, de leeftijd waarop kinderen tegenwoordig al instappen. Het voorgaand artikel van drs. E. Gouda is algemener en richt zich met *Fortnite* meer op leerlingen in het voortgezet onderwijs. Daarna wil ik aan de hand van een voorbeeld t.w. *Roblox*¹ laten zien wat online gaming inhoudt en wat de producent doet aan online veiligheid van uw kinderen. Daarbij zal ik de vinger op de zwakke plekken leggen van de producent, waarna ik u als ouders een aantal handvatten wil geven om praktisch mee aan de slag te gaan. Wat ik schrijf over genoemde games, is ook van toepassing op andere games zoals *Minecraft*. Doet u mee?

Ontwikkeling van Massively Multiplayer Online Role-Player Game (MMORPG²)

Van offline gaming (spelen tegen de spelcomputer zoals met de Commodore C64 in 1982) via online gaming (1987 *Air Warrior*, vliegen én je tegenstanders neerhalen) zijn we dankzij het internet in 1996 al in de Massively Multiplayer Online Role-Player Game wereld terecht gekomen. De online game markt zit inmiddels boven de 35 miljard dollar en nog steeds denken veel ouders dat het alleen iets voor jongens is, maar uit onderzoek blijkt dat 48% van de games door meisjes gespeeld wordt. Veel spellen vereisen een abonnement, andere zijn gratis. Soms is het spelen zelf gratis, maar tegen betaling kunnen voorwerpen of speelgeld verkregen worden. De meerderheid van de

spellen zijn gebaseerd op traditionele fantasiewerelden die vaak al conflictterend zijn met de Bijbel (*Dungeons & Dragons*) of op sciencefiction.

In bijna alle spellen is de **ontwikkeling van een eigen virtuele identiteit (avatar) het hoofddoel**. Hierbij verdienen de spelers dan ervaringspunten door hun acties. Deze ervaringspunten zorgen ervoor, dat je als speler hogere levels bereikt; dit maakt de speler beter in wat hij doet. Vechten en opdrachten tot een goed einde brengen alleen of in een groep zijn de beste manieren om ervaringspunten te verdienen. De accumulatie van rijkdom (inclusief bruikbare gevechtingsitems) is de manier om vooruitgang te boeken. Er wordt van spelers gevraagd om **samen te werken** met anderen. Dit heeft soms tot gevolg dat spelers hun agenda in het

echte leven aanpassen, om de fictieve wereld waarin ze spelen bij te houden. De meeste spellen hebben een functie die communicatie tussen spelers mogelijk maakt. Sommige opdrachten vereisen spelers om **bepaalde rollen op te nemen in een groep**, zoals het beschermen van de andere spelers, misleiden van de tegenstander, zorgen dat er genoeg schade wordt aangericht aan de tegenstander of iedereen in leven houden door te genezen. De rol wordt gespeeld met **de eigen avatar die daarbij vaardigheden eerst moet aanleren** en andere wapens en kleding moet verwerven.

1. <https://web.roblox.com/>

2. https://nl.wikipedia.org/wiki/Massively_multiplayer_online_role-playing_game

Voorbeeld Roblox

Roblox is een wereldwijde community waar inmiddels 100 miljoen mensen elke dag samenkomen om uit hun verbeeldingsvermogen nieuwe computerspellen te maken en met elkaar te delen.

Alle online games op het platform zijn gebouwd door leden van de Roblox-community en voor leden van de community. Spelers kunnen het ultieme themapark bouwen, concurreren als een professionele autocoureur, schitteren in een modeshow, een superheld worden, of gewoon een droomhuis ontwerpen en rondhangen met vrienden. Het is gratis te downloaden en eveneens gratis te spelen. In de virtuele wereld is alles te creëren wat je maar wilt, de leermiddelen zijn gratis en ze zijn op wetenschappelijke basis. Een hele generatie wordt in staat gesteld om vaardigheden te ontwikkelen die ze nodig heeft in de wereld van morgen. Men spreekt over 'digitaal burgerschap'.

Een account aanmaken is zeer eenvoudig te doen vanuit iedere zoekmachine en vereist geen e-mailaccount. Niemand speelt onder zijn eigen naam. In het spel van mijn zoon speelde ook een 'satan' mee. Mijn zoon had 125 'vrienden', velen van zijn klas, maar ook broertjes en zusjes van hen. Als niemand van je vrienden online is, wil je toch spelen daarom zijn er altijd andere spelers. Via een chatfunctie kun je hen benaderen en uitnodigen om vriend te worden. Er waren 23 contactverzoeken, de meesten van onbekenden.

Een vriend vraagt wederzijdse instemming, maar er zijn ook followers. Dit zijn spelers die de speler volgen zonder dat daarvoor instemming is vereist. Ook kun je zelf anderen volgen. Op basis van eigen online speelgedrag worden de nieuwste, de beste of de meest populaire spellen aanbevolen. "Duimpjes omhoog of omlaag" wordt gebruikt om populariteit en kwaliteit te bepalen.

Ik noem kort twee spellen die momenteel populair zijn met een korte duiding:

1. *Zone Wars Strucid*. Het spel is nog geen jaar oud en heeft bijna 1 miljoen spelers die gemiddeld om de dag spelen. Er wordt gespeeld in een virtueel landschap met als speldoel het stelen van een vlag. Er wordt met twee teams gespeeld. Tegenstanders moeten gedood worden waarmee geld wordt verdiend en waarmee dan weer meer dodelijke wapens gekocht kunnen worden. Je kunt dansjes kopen om andere mensen te sarren net zoals voetballers soms doen, als ze een doelpunt hebben gescoord.
2. *Jail break*. Het spel is inmiddels 2 jaar oud en heeft bijna 13 miljoen spelers. Er wordt gemiddeld elk drie dagen gespeeld. De bedoeling is om boeven te vangen die inbreken in allerlei winkels en kluisen openbreken. Je kunt kiezen of je als politie of als boef speelt. Zowel politie als boef kan een heel arsenaal aan wapens en voertuigen verwerven. Frappant is dat de meesten als boef willen spelen en niet als politie!

Roblox heeft een eigen munt de Robux. (1 Robux= 1 euro-cent). In een catalogus worden items aangeboden om te kopen zoals kleren, zwaarden, helden, maar ook heksenmutsen, vampiers of een monster. Prijzen variëren van 50 euro-cent tot oneindig. Als je een zwaard koopt en gebruikt in een game en je vrienden kopen hetzelfde zwaard, dan krijg jij een bonus. Je saldo kun je ook weer te gelde maken. De praktijk wijst natuurlijk uit dat de meeste spelers er geld in stoppen, het is een verdienmodel. Het geldaspect staat open vanaf 13+.

“ Een hele generatie wordt in staat gesteld om vaardigheden te ontwikkelen die ze nodig heeft in de wereld van morgen.

Men spreekt over 'digitaal burgerschap' ”

Wat zegt Roblox te doen aan kind veiligheid en klopt dit?

Roblox zegt online veiligheid en privacy zeer serieus te nemen en wil een gezinsvriendelijke omgeving zijn en (jongere) spelers beschermen tegen het zien van ongepaste inhoud. Ze doen dit door pro-actief ongepaste inhoud te filteren en op te treden tegen iedereen die hun gedragsregels schendt. Alle geüploade afbeeldingen, video- en audiobestanden worden vooraf beoordeeld door moderators, voordat ze op de site worden toegelaten. Ik heb dit getest en het lijkt te functioneren. Ik moest wel 3 dagen wachten op een antwoord over aankopen door kinderen. Roblox biedt ouderlijk toezicht door een selectie van chatopties mogelijk te maken (geen chatten, chatten

met vrienden, chatten met iedereen). Ook kan het e-mailadres van de ouders ingebracht worden, maar dat hoeft niet. De accountleeftijd (13+ of <13) is zichtbaar, maar helaas kan iedere geboortedatum worden ingevuld. Er is ook geen minimumleeftijd. Er zijn accountbeperkingen die alleen bepaalde spellen toestaan voor kinderen jonger dan 13 jaar. Maar er worden in het spel reclames toegelaten die erop gericht zijn kinderen te interesseren voor spellen van 13+. Naast het manipuleren van de leeftijd kan het kind de accountrestricties zelf met twee klikken uitzetten. De privacy options zijn ook makkelijk aan te passen waardoor iedereen vriend kan worden. Gelukkig kun je ook 'ontvrienden'. Misbruik of verkeerd gedrag kan eenvoudig gemeld worden. Avatars moeten gepaste kleding dragen, zodat andere spelers niet tot aanstoot zijn.

Opvoedkundige Bijbelse issues

Omdat de essentie van de games het ontwikkelen van een eigen virtuele identiteit is, zitten we direct in een opvoedkundig speelveld. Welk mensbeeld ligt eraan ten grondslag, wie bepaalt de morele waarden en grenzen en wat is de wisselwerking tussen de ontwikkeling van virtuele identiteit en de eigen identiteit? Het is duidelijk dat morele Bijbelse maatstaven overtreden worden (beroven, inbreken, doden) en dat tijdsverslaving, begeerte en geldverspilling op de loer liggen. De aanbieder van de community doet van alles om het kindvriendelijk te laten zijn, maar de natuurlijke mens met zijn begeerten worden gevoed door zichzelf en andere deelnemers.

Ik constateerde, dat de kinderen een tijd afspreken om collectief online te zijn. Doe je niet mee, dan lig je uit de groep ook op het schoolplein. Doe je wel mee, dan wordt er online en ook later op school soms flink mee gepest. Ouders hebben vaak niets in de gaten.

De rol van ouders

Ik vroeg aan een christelijk echtpaar wat het succes verklaarde achter hun christelijke opvoeding. Zij gaven aan **elke dag tijd reserveren** om met hun kinderen de Bijbel te lezen en te bespreken. Dat vraagt het **bewust inplannen van "kwali-tijd"** in de agenda en daarmee ook prioriteit. Andere zaken (sport, carrière, kerkactiviteit en sociale contacten) komen op het tweede plan. *Roblox* schrijft zelf, dat spellenmakers een leeftijdsindicatie en waarschuwing moeten vermelden, maar dat ouders ook een eigen verantwoordelijkheid hebben om restricties in het account aan te zetten. Ze schrijven ook, dat sommige jonge kinderen houden van griezel-spelletjes en duistere thema's, terwijl andere kinderen andere belangstelling hebben. Ze geven de raad: "U kent uw kind het beste en bespreek deze aspecten met uw kinderen." **De vraag is doen we dat?**

Ik zie de volgende (grensstellende) elementen vanuit opvoedingsoogpunt:

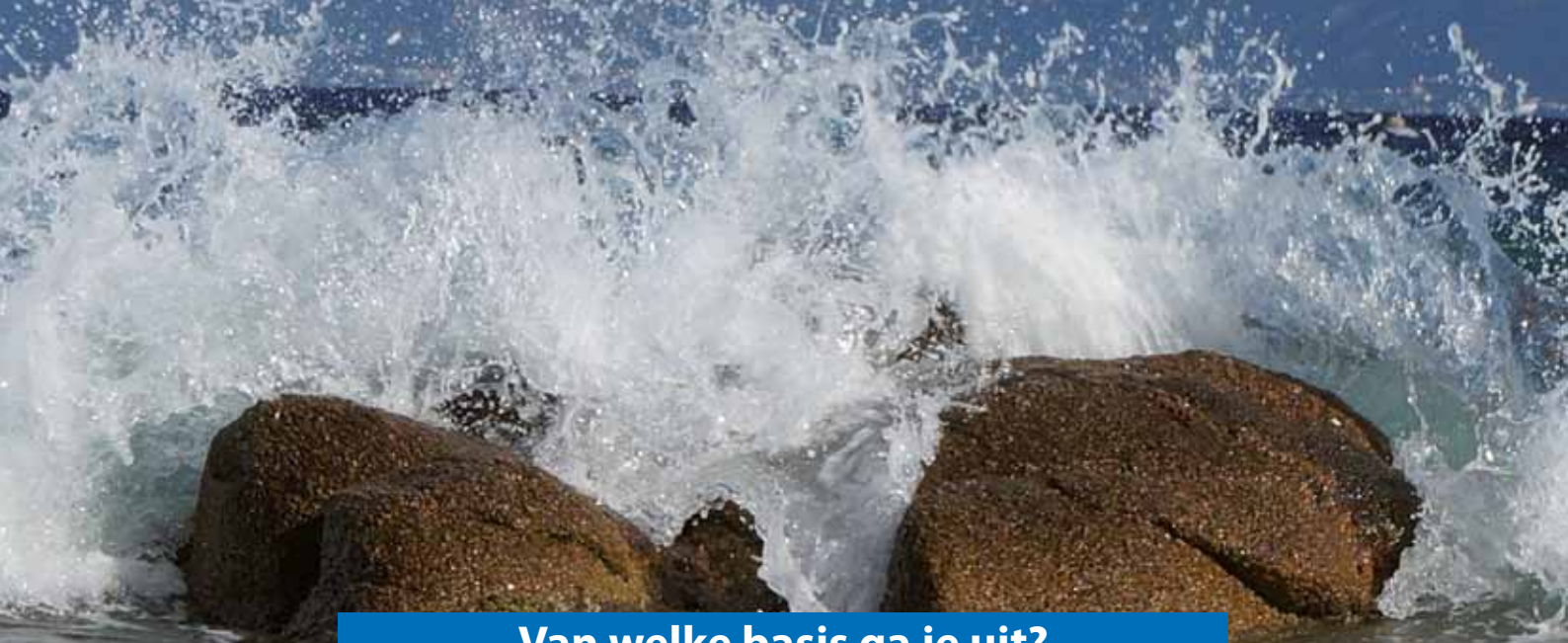
- Aanmelding altijd samendoen. Dit voorkomt het vermelden van privacygevoelige gegevens en manipulatie met geboortedatum. Daarnaast hebben ouders ook de inloggegevens.
- Toezicht van ouders instellen, zodat bepaald wordt met via er gechat kan worden.
- Duidelijke afspraak met het kind over aankopen. Bij voorkeur nooit en uitsluitend na overleg met de ouders. Dit voorkomt online impulsaankopen en ook het uit de hand lopen van aankopen.
- Meekijken met het spelen of zelfs samen met uw kind online spelen in dezelfde game. Kinderen op de basisschool vinden dit heel leuk en het opent de gelegenheid voor opvoedkundige gesprekken en geeft ook de mogelijkheid om gemotiveerd in te grijpen of helemaal uit het spel te stappen. Bij tieners zal rekening gehouden moeten worden met de puberteit.
- Schroom niet andere ouders of de school aan te spreken over dit thema.
- Duidelijke afspraken over online speeltijd en moment. Bied alternatieve speelsituaties aan.

Ik sluit af met Deuteronomium 6:6,7a: *Wat ik u heden gebied, zal in uw hart zijn, gij zult het uw kinderen inprenten en daarover spreken. Opdat zij hemelburgers mogen worden.* ■

Ing. W. van der Meer: na een internationale carrière bij een groot oliebedrijf is hij nu bestuurslid van de Nederlandse Gemeenschap voor Wereldevangelisatie.

“ Welk mensbeeld ligt eraan ten grondslag? Wie bepaalt de morele waarden en grenzen? Wat is de wisselwerking tussen de ontwikkeling van virtuele identiteit en de eigen identiteit? ”

Van welke basis ga je uit?

Rots en Water, vertrouwen op wankle basis Heeft een christen weerbaarheidstrainingen nodig?

De training *Rots en Water* (verder afgekort tot R&W) is ontwikkeld door de Nederlander Freerk Ykema. De training wordt ingezet als middel tegen pesten, ter verbetering van het groepsklimaat en als weerbaarheidstraining in het kader van geweld en seksuele intimidatie. Dus ook als er geen sprake is van pestgedrag maar het groepsklimaat in de klas te wensen overlaat, kunnen trainers worden ingehuurd om te komen tot een 'positieve groep'. Het draait om sociale veiligheid en een positief pedagogisch klimaat. De trainingen richten zich onder meer op communicatie, waarden, normen, zelfvertrouwen, onderling vertrouwen en samenwerking.

R&W is een populaire training die op veel scholen en instellingen voor psychosociale hulpverlening ingang heeft gevonden. De bekendheid is inmiddels wereldwijd en de beoordelingen zijn vrijwel zonder uitzondering positief, zoals van de school die op zijn website vermeldt, dat pesten uit de school zal verdwijnen na implementatie van R&W¹.

Visie

Ykema zegt over R&W dat het een programma is 'waar in je leert in alle situaties die je tegenkomt in je leven stevig te staan, goed te ademen en te centreren, waardoor je de rust behoudt om in alle omstandigheden de juiste keuzes te maken en niet je evenwicht te verliezen'. Hij is voor een deel geïnspireerd door het geschrift *Overpeinzingen*² van Marcus Aurelius³, die behoorde tot de filosofische stroming van de stoïcijnen. In boek 4:49 van *Overpeinzingen* lezen we de woorden waaraan R&W zijn naam ontleent: 'Wees als een rots in de branding, waarop de golven steeds te pletter slaan. Daar staat hij, rondom hem komen de woelige wateren tot bedaren. 'Wat ben ik ongelukkig dat mij dit moest overkomen?' Maar nee, veeleer ben ik gelukkig want, hoewel mij dit overkwam, ben ik ongedeerd, niet gebroken door het heden, noch bevreesd voor de toekomst.' De volgende citaten uit datzelfde boekje laten zien uit welke hoek de wind waait. '... ik leerde op mijzelf te vertrouwen, niets aan het toeval over te laten en uitsluitend naar de stem van de rede te luisteren, zonder daar ook maar een moment van af te wijken; ook om altijd dezelfde te blijven onder de zwaarste beproevingen...'⁴ 'Wees zelf de God die in u is, de heer van een levend wezen, krachtig en volwassen, ...'⁵

Het gaat me er in dit artikel niet om een gedetailleerde beschrijving van R&W te geven. Die informatie is elders ruimschoots beschikbaar. Ook de effectiviteit van R&W wil ik niet ter discussie stellen. Daarover is dit jaar een onderzoeksresultaat gepubliceerd in het *Tijdschrift Klinische Psychologie*.⁶ Ik wil enkele aspecten van R&W bespreken die op zijn minst vragen oproepen in het licht van de Bijbel en daarbij wil ik beginnen met de openingszin van het verslag van het genoemde onderzoek: 'Pesten is een serieus maatschappelijk probleem en vormt een groot risico voor de sociale en emotionele ontwikkeling en academische prestaties.'

1. www.deviermaster.nl/de-school/positief-pedagogisch-klimaat.html (7-5-2019).

2. Nederlandse vertaling van Ta eis heauton.

3. Marcus Aurelius Antoninus, Romeins keizer, 121 tot 161.

4. *Overpeinzingen*, 1:8.

5. id. 3:5

6. Veranderingen in sociale veiligheid, competentiebeleving en depressieve gevoelens van basisschoolkinderen die aan het interventieprogramma Rots en Water deelnemen: een vergelijkingsstudie. Ellen Reitz, Esther Mertens, Monique van Londen, Maja Deković. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 2019, 49(1), 38-57.

Het betreft een onderzoek onder 1203 leerlingen van zeven tot veertien jaar oud, afkomstig van zeventien scholen voor primair onderwijs.

Zonde

Vooropgesteld, die risico's zijn levensgroot, levensbedreigend zelfs. Echter, de visie die we op pesten hebben, is bepalend voor de benadering ervan. Pesten is te definiëren als gedrag waarbij een of meer personen benadeeld, mishandeld of buitengesloten worden met emotionele, psychische en/of lichamelijke schade tot gevolg. Er is sprake van machtsmisbruik door de daders en machteloosheid aan de kant van de slachtoffers. R&W beschouwt dat als een sociaal probleem, evenals vrijwel alle andere antipest-methoden dat doen. In het licht van Gods Woord blijkt het echter veel ernstiger te zijn. God noemt het zonde en niet 'een probleem'. Het is belangrijk om daarvan overtuigd te zijn. Dat impliceert dat er alleen een oplossing voor is als die er voor de zonde is. Gedrag kan natuurlijk wel omgebogen worden, bijvoorbeeld door een R&W-training te volgen. Maar daarmee is de zonde niet weggenomen, niet opgelost.

Bekering tot God is het kernwoord. Belijdenis voor God en onze benadeelde naaste zijn de eerste stappen naar herstel. Vergeving ontvangen door het verzoenend offer van de Heere Jezus is noodzakelijk. En wie vergeving ontvangt, zal als antwoord daarop God en zijn naaste liefhebben. Voor deze dingen is in R&W geen plaats.

Balans op occulte basis

De website van R&W omschrijft de training als volgt: 'Rots en Water is een psychofysieke training voor po, vo, mbo, speciaal onderwijs, hulpverlening, jeugdententive en ggz. Het richt zich op de ontwikkeling van sociale competenties, het voorkomen en aanpakken van pesten, weerbaarheid en seksueel geweld.'⁷ Dat is een prachtig doel. Wie zou daar iets op tegen kunnen hebben? De vraag is echter hoe deze training ingevuld wordt. Kernbegrippen in de training zijn gronden en centreren. Gronden, aarden of earthing wil zeggen dat je leert bewust in stevig contact met de aarde te staan. Niet gewoon op je voeten staan, maar zodanig contact met de aarde maken dat negatieve energie kan wegvloeien. De theorie luidt dat de aarde waarop wij leven energie geeft. Maar dan wel als we werkelijk in contact staan met de aarde, die beschouwd wordt als een levend wezen met de naam Gaia. Door onze leefwijze zijn we dat contact kwijtgeraakt en dat is één van de oorzaken van stress en van vele ziekten. Ik las elders deze beschrijving: 'Aarden of gronden is jezelf verbinden met de aarde. Aarden brengt je in het hier en nu. Iemand die goed gegrond is, voelt meer balans. Je komt letterlijk steviger op de grond te staan en je stabiliteit neemt toe. Daardoor voel je je veiliger, raak je minder snel van je stuk en ben je meer ontspannen. Daarnaast ontstaat ruimte voor persoonlijke groei.'⁸ **Yoga maakt eveneens gebruik van dit principe. Dit is overduidelijk een occulte praktijk. Dat geldt ook voor centreren.** Centrenen, een onderdeel van de Japanse verdedigingskunst aikido, heeft te maken met het vrijkomen van energie vanuit je onderbuik.

Letterlijk vertaald betekent aikido: de weg om een te worden met de geest van het universum. Het wordt beschreven als een aandachtsoefening om je hoofd en je lijf op één lijn te brengen. Je concentreert je op de zogenoemde hara, het middelpunt van je lichaam, enkele centimeters onder je navel. Als je daar gecentreerd bent, ben je psychisch en fysiek in balans. Zo kun je vanuit intuïtie en in het moment reageren op inkomende energie en druk.⁹ Dat klinkt goed natuurlijk. Wie zal beweren dat 'in balans zijn' verkeerd is? Daar zit hem het probleem dan ook niet.

De vraag is waar ik mijn 'balans', mijn evenwicht, mijn steun vandaan heb. Bij R&W ga je die zoeken in jezelf. Een onbetrouwbare basis zou ik niet weten. Hoe kan ik steun vinden in een gevallen mens? En ook als ik een gelovige ben, ben ik in mezelf nog altijd onvolmaakt. Salomo wijst een betere weg: *Vertrouw op de HEERE met je hele hart, en steun niet op je eigen inzichten. Ken Hem in al je wegen en Hij zal je paden vlak maken. Wees niet wijs in je eigen ogen; vrees de HEERE en wijk af van het kwaad. Het zal genezing voor je lichaam zijn en verkwikking voor je gebeente.*¹⁰

Op zand gebouwd

Onbewogen

In een van de video's over R&W die ik heb bekeken, laat men kinderen oefenen met 'onbewogen blijven'. Een meisje loopt tussen twee rijen kinderen door die haar op allerlei manieren proberen te intimideren. De bedoeling is dat zij er onbewogen onder blijft, met andere woorden, dat ze staat als een rots in de branding. Nuttige oefening? Misschien. Maar ik vraag me in alle ernst af hoe effectief dit is. In een spelsituatie zal dat ongetwijfeld werken. Maar ik geef het een kind dat gepest wordt te doen om een houding aan te nemen van 'wie doet me wat'. En als dat al lukt, zal het gevolg waarschijnlijk zijn dat de daders met grover geschut te werk gaan. Ze willen onbewust toch effect scoren met hun pestgedrag.

7. www.rotsenwater.nl.

8. www.succesvolinbalans.nl/leer-aarden-en-centreren

9. Bron: beocure 'Jezelf in sync centreren', Ki to Change

10. Spreuken 3:5-8.

En waar zegt de Bijbel dat ik onbewogen moet blijven, dat dat mijn houvast zou moeten zijn? Nee, dan de opzingszinnen van Psalm 27 die met de woorden van de Statenvertaling prachtig weergegeven zijn: *De HEERE is mijn Licht en mijn Heil, voor wie zou ik vrezen? De HEERE is mijns levens kracht, voor wie zou ik vervaard zijn?*

R&W gaat, evenals vele andere trainingen en therapieën, uit van de maakbaarheid van mensen. Daarmee zeg ik niet dat gedragsverandering niet mogelijk of noodzakelijk is. Dat is het zeker. Bepalend is echter hoe onze visie op de mens is. Wij zijn Gods schepsel, Zijn eigendom, en daarom heeft Hij het voor het zeggen. Niet wat ik prettig of onprettig vind, is leidend. Leven in een levende relatie met God door Jezus, Zijn Zoon, heeft ook een relatie in liefde tot onze medemens tot gevolg. Als je de kwestie pesten beziet in het licht van 1 Korinthe 13, wordt duidelijk wat de beste weg is. Daar gaat het over gedrag als gevolg van geloof en niet voortkomend uit mezelf.

Christelijke variant

Sinds enkele jaren zijn er ook weerbaarheidstrainingen die zich christelijk noemen. Eén ervan is *Grol Weerbaarheid*. 'Heeft u al een positieve groep?' luidt de tekst op de homepage. Ook deze training is gebaseerd op de principes van R&W, met dat verschil dat ook Bijbelse waarden aan de orde komen. Van de website citeer ik het volgende: 'Grol Weerbaarheid gelooft in gezamenlijkheid: het creëren van een 'wij-gevoel' binnen de klas. Wij willen in deze primaire behoefte voorzien door elk individu verder te helpen ontwikkelen binnen zijn/haar interactie met de klas.' Ook Van Grol maakt gebruik van de psychofysieke didactiek. 'Vanuit een fysieke invalshoek worden mentale en sociale vaardigheden aangereikt en verworven' en dat 'onder een koepel van christelijke waarden en normen.' Als ik dat lees, ben ik benieuwd naar de invulling daarvan. Een zoektocht op de site levert helaas niet de verwachte informatie. Er zijn interessante artikelen te lezen, bijvoorbeeld over 'Gezamenlijkheid', over 'Grenzen aangeven', over 'Sociale vaardigheid'. Maar over geloof, over leven naar Gods wil, over het elkaar dienen door de liefde van Christus lees ik niets. **En ook hier wordt pesten een groepsprobleem genoemd, terwijl je van een christelijke organisatie toch mag verwachten dat men het in de eerste plaats als zonde zou benoemen.** En wat een 'koepel van christelijke waarden en normen' is? Ik zou het niet weten. Van Grol werkt inmiddels samen met *HUMUS*.¹¹ Na wat zoeken op de site lees ik op de pagina 'Kernwaarden' onder 'Christen zijn' het volgende: 'Het is ons voornemen om de vraag 'wat zou Jezus doen' onze werkwijze te laten bepalen. De Bijbel is hierbij ons 'kompas'. Dat is dan ook de enige zin die iets zegt over het christen zijn. Wel een zin met wezenlijke inhoud, dat beaamt ik. Maar op de website komt het verder nergens tot uiting en dat maakt dat ik ook deze variant van weerbaarheidstrainingen met scepsis bekijk.

Rots of zand?

Op rots gebouwd

Voor een christen is Gods Woord het begin en het einde. Dat is wat ik in de promotie van de diverse weerbaarheidstrainingen mis. Ik denk aan David die in Psalm 18 zegt: *De HEERE is mijn Rots en mijn Vesting en mijn Redder; mijn God, mijn Rots bij Wie ik schuil; mijn Schild en de Hoorn van mijn heil, mijn Hoog Vertrek.* Dat is de enige plaats waar echte veiligheid is. Mattheüs 7:12 en Lukas 6:31 spreken ook duidelijke taal: *Zoals u wilt dat de mensen u doen, zo moet u ook hen doen.* En in Romeinen 13:8 zegt Paulus: *Wees niemand iets schuldig, dan elkaar lief te hebben; want die de ander liefheeft, die heeft de wet vervuld.* Laat dat bij elk groepsgebeuren, elke klassensituatie, iedere sofa-training enzovoort, uitgangspunt zijn. Waar liefde woont, is geen sociale onveiligheid.

Daarom moeten we onze kinderen wijzen naar de Heere Jezus. Enerzijds omdat Hij weet wat het is om bespot, gesmaad, veracht en mishandeld te worden en dat nog wel door Zijn eigen mensen. Anderzijds, omdat de Bijbel ons oproept om navolgers van Hem te zijn. Hij heeft voor ons smaadheid gedragen. Waar anders heen? Naar Hem alleen! *Wie op de hoge God vertrouwt, heeft zeker op geen zand gebouwd.* Ik vraag ik me in alle ernst af of er dan nog behoefte is aan een weerbaarheidstraining.

Uiteraard is er meer over te zeggen, maar dat laat de afgebakende ruimte voor dit artikel niet toe. In de nieuwe brochure over dit onderwerp die in de maak is, wil ik er uitgebreider op ingaan. ■

Hans van Buren

De heer Van Buren is systeembeheerder en conciërge in het basisonderwijs.

11. www.humus-geeftruimte.nl

Ons brein laten hacken?

Ons brein laten besturen

De digitale informatievoorziening neemt de laatste decennia explosief toe en daarmee ook de prikkeling van het brein. Dat kan leiden tot disconnectie met de realiteit, met als gevolg 'post truth' denken, voelen en handelen.

Ook de kennis van de biochemie van het menselijk lichaam en de werking van het brein nemen toe. Dat stelt de mens in staat, door doelgerichte prikkeling van het angst- en genotsysteem in de hersenen, invloed uit te oefenen op het gedrag, denken en voelen van personen en groepen.

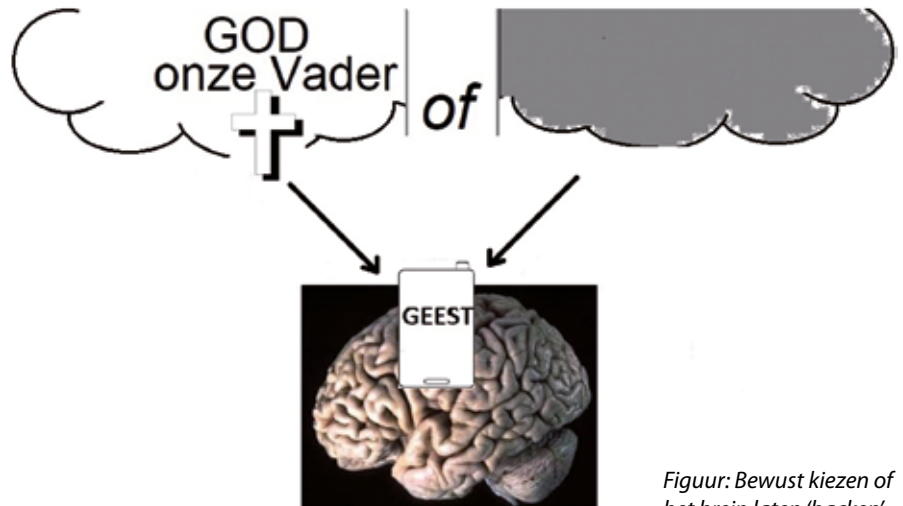
Die beïnvloeding is van alle tijden, maar in de huidige digitale ontwikkeling is er een ontwikkeling op wereldschaal. Als men zijn/haar brein niet wil laten 'hacken' dan is bewust zelfstandig denken en kiezen vereist.

Hersenen gebruiken

Geconstateerd kan worden dat de hersenen van buitenaf bestuurd kunnen worden. De verklaring van dit vermogen zoekt men in het algemeen vanuit een evolutionaire visie in de stoffelijke materie van het brein. Dat brein zou geleidelijk ontstaan zijn in de overlevingsstrijd, door aanpassing aan de leefomstandigheden. De wetenschappelijke onderbouwing zal voor de meesten niet te volgen zijn, evenmin als de falsificaties van die theorie. Men zal deze verklaring dus moeten geloven, wat als risico oplevert dat ons brein gehackt wordt door de materialistische visie. **Een eenvoudiger verklaring voor het beïnvloeden van ons brein en de mogelijkheid vrij te blijven van ongewenste prikkeling van het angst- en genotsysteem is te vinden in de Bijbel.**

Het eigen brein laten besturen

De beïnvloeding vanuit de onzichtbare digitale wereld is aanzienlijk. Dat ziet men bijvoorbeeld in het feit dat heel jonge 'influencers' in korte tijd rijk worden. Over die onzichtbare (geestelijke) wereld geeft de Bijbel belangrijke informatie. Daarin lezen we dat de Schepper de mens naar

Figuur: Bewust kiezen of het brein laten 'hacken'

Zijn beeld geschapen heeft. De mens bestaat als driedimensionaal wezen uit lichaam, ziel en geest. Hoe meer men weet van de biochemie van het stoffelijke lichaam en de symbiose waarin het functioneert met de omgeving, hoe groter het mysterie wordt. De complexiteit van de ziel (gevoel, wil en verstand) is ook overweldigend. Door onze ziel (ons 'ik'), kiezen we door welke geest we ons brein willen laten sturen.

We kunnen ons passief opstellen en onze hersenen laten besturen door influencers, of zoeken naar een uitweg uit deze onzichtbare (geestelijke) wereld, die vanaf de geboorte ons angst- en genotsysteem beïnvloedt. Die uitweg toont Jezus Christus. Hij zegt: *Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand komt tot de Vader dan door Mij* (Johannes 14:6).

Dat vereist besef van eigen onvermogen en er bewust voor kiezen de Geest van de Heere Jezus in ons toe te laten. *Kies dan het leven, opdat u leeft* (Deuteronomium 30:19). Die Waarheid maakt vrij: *... u zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u vrijmaken* (Johannes 8:32). ■

“Dat vereist besef van eigen onvermogen en er bewust voor kiezen de Geest van de Heere Jezus in ons toe te laten.”

dhr. W. Hoek

De heer Hoek was natuurkundige en heeft voor Bijbel & Onderwijs artikelen en brochures geschreven.

Slechts een hoofddoekje?

Wat een gedoe om een 'hoofddoekje' of zoals iemand via de radio zei: om een 'halsdoekje'. Is dat in een democratisch land met godsdienstvrijheid niet te gek voor woorden? Enkele feiten.

1. De Arabische islam is niet een religie in Westerse zin, maar een *politieke* religie met het expliciete doel: de wereldwijde godsstaat van de islamitische Allah op basis van de islamitische staatswet (sharia). **Godsdienst en staat** zijn in de islam een **onafscheidelijke eenheid**. Dit gegeven vormt een niet te bagatelliseren probleem in Westerse landen met staatsrechterlijke scheiding van kerk en staat.

We worden dus in eerste instantie geconfronteerd met een **politiek conflict tussen grondwetten**: tussen de Arabisch-islamitische grondwet (sharia) van Allah's theocratie en de Nederlandse grondwet. De botsing van religie en cultuur zijn daarvan alleen afgeleide conflicten.

2. De sharia staat wereldwijd **principiële boven alle landswetten**. De primaire plicht van iedere moslim waar ook ter wereld is om de sharia-grondwet te gehoorzamen.

3. De **sluier** is **wettelijke (sharia)plicht** voor elke vrouw, overal waar ze zich buitenshuis bevindt. De sluier is dus géén 'vrijwillige keuze' van de moslima als getuigenis van haar persoonlijk geloof in haar Allah, maar van haar gehoorzaamheid aan de sharia. Deze sluier is ook daarom nooit te vergelijken met het dragen van een keppeltje of van een kruisje.

Eventueel kan het dragen van een sluier in het openbaar in zoverre een 'vrijwillige keuze' zijn dat de moslima Allah's wet (sharia) wil gehoorzamen – vooral met het oog op de eeuwigheid. Gehoorzaamheid aan Allah behoort tot de 'goede daden' die bij het oordeel van Allah met de 'slechte daden' worden verrekend (soera 11:114), terwijl ongehoorzaamheid streng wordt gestraft.

4. De koran en sharia benadrukken de **ongelijkheid van man en vrouw**. "De mannen staan (bij alles) een trap hoger dan de vrouwen" (soera 2:228 eind). De sluier is een politiek-religieus symbool van haar 'minderwaardigheid'.

Op grond van de Nederlandse grondwet echter zijn man en vrouw gelijk. Draagt een moslima een sluier, dan demonstreert ze daarmee publiekelijk dat voor haar de sharia boven de Nederlandse grondwet staat.

5. De koran en sharia **discrimineren de vrouw**, die 'half zoveel waard' is als de man o.a. wat betreft huwelijk en echtscheiding, erfenis en getuigenis voor de rechtbank. De sharia-verplichte sluier van de vrouw is een politiek-religieus symbool daarvan.

De Nederlandse wet echter verbiedt discriminatie op grond van sekse. Een pleiten voor 'tolerantie' en 'godsdienstvrijheid' t.a.v de sluier van de (moslim)vrouw betekent in werkelijkheid een pleiten voor **gelijkberechtiging** van de Arabisch-islamitische grondwet (sharia) en de Nederlandse grondwet - feitelijk voor **superioriteit** van de sharia en dus tevens voor publieke discriminatie van de (moslim)vrouw.

6. Een beperkt verbod van de Nederlandse regering op het dragen van de sluier, namelijk bij openbare diensten en publieke gelegenheden, betekent erkenning en handhaving van het recht op eigen wetgeving en op prioriteit van de Nederlandse grondwet bóven de grondwet (sharia) van de Arabisch-islamitische rechtsstaat. Uiteraard heeft dat juist het tegendeel van discriminatie van de moslimvrouw.

7. "Het thema hoofddoek in openbare dienst wordt door de islam als een Trojaans paard in Europa gebruikt. Het doel is om delen van de sharia in onze wetgevende en wetuitvoerende organen binnen te loodsen en maatschappelijk aanvaard te krijgen om dan later ándere elementen van de sharia in onze grondwet te laten invoeren ... Ieder doorstoten van de islam met zijn cultuur en maatschappij is altijd met een poging verbonden om delen van de sharia in onze wetgeving binnen te loodsen met het doel om deze terreinen voor Allah en de islam te verwerven" (Eusebia Missionsinfo: *Das Kopftuch und die Rechte der Frau*, Stuttgart, März 2004).

mevr. E. Nannen

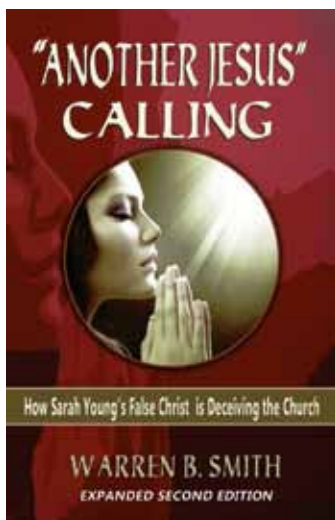
➤ DONATEURSAVOND

Het is beloofd en daarom geeft het bestuur daar gevolg aan. Op D.V. woensdag 21 maart 2020 is het plan om in Zwolle een avond te beleggen waar naast het bespreken van het wel en wee van de stichting ook een spreker aanwezig zal zijn. ■

➤ SARAH YOUNG

De boeken van deze Australische zijn in. Zelfs bij het belijden doen kan de jongen of het meisje van predikant of voorganger een boek van Young ontvangen. Wat staat Young eigenlijk voor? Het is bekend dat Sarah Young een voorstander is van het contemplatief gebed. Bij zo'n gebed gaat het om de stiltes, waarin, zo wordt gedacht, "God" spreekt. Rooms-katholieke mystici als Merton en Pennington menen, dat wat je dan hoort, niet getoetst hoeft te worden. De bekende tekst 1Joh 4: 1, waarin opgeroepen wordt de geesten te testen, wordt niet toegepast. Ook Young gelooft dat de "boodschappen" van "Jezus" in haar bestseller *Dicht bij Jezus (Jesus Calling)* niet hoeven te worden getoetst en absoluut, zonder twijfel, van "God" zijn. In een artikel op www.lighthouse trailsresearch.com/blog met de titel *Neglecting to test the spirits – A tragedy of enormous proportions* (Het verwaarlozen om de geesten te toetsen – Een tragedie van enorme proporties) wordt het uitgebreid besproken. Citaat: "Met betrekking tot mystiek en contemplatief gebed is de echte vraag of het rijk van de stilte Gods rijk of satan is (oftewel licht of duisternis). In zijn boek *A time of departing* (Een tijd om te vertrekken) laat Ray Yungen zien, dat de stilte die wordt bereikt tijdens contemplatieve meditatie dezelfde is als die van new age of occulte meditatie." Warren B. Smith heeft in zijn boek *Another (Andere) Jesus Calling* (232 blz., 2e druk, \$ 14,95), met de subtitel *Hoe Sarah Youngs valse Christus de kerk misleidt*, haar werk besproken. Niet zonder reden heeft

Smith in navolging van 2Cor 4: 11 – waar van een andere Jezus, een andere geest en een ander evangelie gesproken wordt – de titel van Youngs boek verandert. ■

➤ LUTHER EN DE 97 STELLINGEN

Bijna niemand weet, dat Luther voor hij de 95 stellingen op 31 oktober 1517 sloeg op de slotkapel van Wittenberg hij zo'n twee maanden eerder (op 4 september 1517) 97 andere stellingen publiceerde die gericht waren tegen de scholastische theologie van zijn tijd. Die theologie stelde, dat de mens zijn best moest doen, dan zou God hem of haar zijn genade schenken. Luther verzette zich tegen de logica van dit systeem. De reformator keerde zich tegen de laat middeleeuwse theologie, omdat die toen door de filosofie en logica ondergesneeuwd geraakt was. Om die reden verstond men volgens Luther de Schrift niet meer. Men las de Schrift door de bril van de filosofie.

Twee stellingen

stelling 79: 'Vervloekt zijn allen die de werken der wet doen.'

stelling 80: 'Gezegend zijn allen die de werken van de genade van God doen.'

Bron: H.N. Hagoort. 'Wijsheid van het vlees. Over de 97 onbekende stellingen van Luther' (beperkt overgenomen) ■

➤ HALLOWEEN .... MIJ NIET GEZIEN! ZOET OF ZUUR - HALLOWEEN?

Bijbel & Onderwijs heeft twee brochures over Halloween: *Halloween ... mij niet gezien* en *Zoet of Zuur, Halloween*. Zie verder de webshop.

Op de 31^e oktober is het weer zover: door ramen en voor deuren grijzen uitgesneden pompoenkoppen ons aan. Spinnenwebben, versierd met doodskoppen, vleermuizen en skeletten creëren een griezelsfeer. Geen gebrek aan heksen-, Magere Hein- en duivelskostuums. Halloweenparty's zijn populair: er worden griezelnachten aangekondigd. Kinderen trekken langs de huizen om iets "zoets" en geven bij weigering iets "zuurs". Halloween staat voor de deur. Alles alleen maar een 'vet' spell!? Voor dit fenomeen had enkele jaren geleden bijna niemand belangstelling, maar nu is het niet meer weg te denken uit de huidige feestcultuur. Op basisscholen worden gezichten gesneden op uitgeholde pompoenen, terwijl spookverhalen op de achtergrond een angstaanjagende sfeer geven. Met pompoenen worden voortuinen en portieken versierd. En bij het vallen van de duisternis ontmoet men elkaar op Halloweenparty's. Voor veel jongeren is deze dag een stimulans om fascinerende praktijken, zoals glaasje draaien of pendelen, uit te proberen. Alles lijkt een groot feest te zijn en de onzichtbare wereld is binnen handbereik. De fascinatie van het onzichtbare heeft een magische aantrekkingskracht en velen raken erdoor in de ban. Halloween is het griezelige feest, dat tegenwicht biedt aan het saaie dagelijkse leven. En elke leeftijdsgroep komt aan zijn trekken. Maar wat zit er achter dit spektakel? Wat is er eigenlijk aan de hand met Halloween? Brochures resp. 8 blz., € 0,50 en 23 blz., € 0,60 (klein formaat) ■

► CONTEMPLATIEF

In het *Occult zakwoordenboek – Het occulte tegen het Licht*, 221 blz., € 5,75, waarin 221 occulte begrippen kort uitgelegd en Bijbels geduid worden, staat over het contemplatief bidden de volgende tekst.

Contemplatief (centrerend) bidden	Bijbelse duiding en weerlegging
In de rooms-katholieke en oosters-orthodoxe traditie een reeds lang bestaande vorm van bidden. Nu promoot o.a. de monnik Thomas Merton het. Contemplatie is een afgeleide van het woord <i>contemplate</i> dat 'beschouwen' of overpeinzen betekent. Het wordt ook wel 'Centering prayer' genoemd. De bedoeling is dat de persoon die zich hiermee bezighoudt in plaats van een normaal gebed of dankgebed zich nu richt op de stilte, en, vanuit de 'juiste lichaamshouding' vervolgens in een staat van meditatie komt. Daarna gaat men herhalend bidden; aangeraden wordt een "heilig" woord in gedachten te nemen (God, Jezus) en dit steeds te herhalen. Een bekend voorbeeld is het zogenaamde Jezusgebed. Dan wordt gebeden: <i>Heer Jezus Christus, Zoon van God, ontferm U over mij.</i> Dit blijft men (hardop of in gedachten) herhalen net als een mantra.	De Bijbel verbiedt het om heidense gebruiken en beelden over te nemen, ja zelfs voorwerpen in bezit te hebben (Hand 16: 16 – 40). Deze manier van bidden is niet anders dan de meditatietechnieken die bekend zijn vanuit het hindoeïsme en de rooms-katholieke mystiek. Denk aan Ezechiël 13 waar God waarschuwt tegen valse profeten die hun eigen geest volgen. De Heere Jezus stelt in Joh 16: 23: <i>Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, als gij de Vader om iets bidt, zal Hij het u geven in mijn naam.</i> Er is geen sprake van een meditatietechniek.

► IK WORD DONATEUR VAN B&O

Het bestuur vraagt u **dringend** om kennissen, vrienden of burens met het werk van de stichting bekend te maken. U kunt hen wijzen op het viermaal per jaar verschijnende magazine en op de uitgebreide website met ruim duizend artikelen. Die site heeft een webshop met daarin diverse instructieve brochures en boeken. Inderdaad doe dit en versterk daarmee de positie van de stichting. Aanmelden kan telefonisch 0183 449793, per e-mail info@bijbelenonderwijs.nl of via de site www.bijbelenonderwijs.nl. Het bestuur hoopt van harte, dat door uw inspanning nieuwe donateurs zich melden. De jaarlijkse bijdrage is € 15,-. Nog een idee. Een evangelische gemeente ontvangt enkele magazines die dan bij leden kunnen rouleren. Een prachtig initiatief. Het gedachtegoed van de stichting wordt ook op deze wijze bekend. ■

► HOE BESCHERMEN WE ONZE KINDEREN?

Dit wordt de titel van een boekje dat in samenwerking met uitgeverij Daniël zal worden uitgegeven. Het oorspronkelijke Duitse boekje van de auteur Axel Volk heeft als subtitel *Christelijke gezinnen en de digitale media*. De inhoud kan in één zin worden weergegeven: Gebruiken we de media als hulpmiddel of gebruiken de media ons? ■

DOORDENKER:

"In mijn leven heb ik twee grote feiten geleerd.
Het ene is dat ik een groot zondaar ben en het andere dat Jezus Christus een nog grotere Heiland is."

*Sir Isaac Newton (1643-1727)
Engelse fysicus, astronoom en wiskundige*

► ACH, DAT BEN IK VERGETEN.

Het kan zijn dat het bovenstaande gezegd wordt door een donateur die de bekende € 15,- voor de jaarlijkse bijdrage voor het werk van de stichting nog niet overgemaakt heeft. De penningmeester verzoekt u vriendelijk en dringend het alsnog te doen. Het spaart hem extra moeite en het is voor de stichting ook nog voordeliger, want de portokosten voor een brief zijn hoog. Het IBAN-nummer van de stichting Bijbel & Onderwijs is NL67INGB0000824575. ■

► ROTS EN WATER TRAINING

Uit reacties is gebleken dat de huidige brochure over de weerbaarheids-training *Rots en Water* aan herziening toe is. Dankzij een inhoudsvol e-mailbericht over de inhoud werd het bestuur zich extra bewust van de noodzaak van een andere publicatie. Er wordt dan ook nu gewerkt aan een nieuwe brochure en in dit nummer staat al een impressie waaruit blijkt welke grondgedachten de training heeft. Als je het artikel leest, kun je alleen maar verbaasd zijn dat alg. christelijke, gereformeerd vrijg. en reformatorische scholen deze training gebruiken. ■

► MINDFULNESS

Tijdens de introductiedagen voor studenten in Groningen werd er i.v.m. de te verwachten stress tijdens de studie mindfulness gegeven. In de brochure die bij B&O verkrijgbaar is, staat o.a. het volgende: In de afgelopen jaren hebben meditatieoefeningen bekend als mindfulness een verrassende opmars vertoond. Gebaseerd op de huidige trends kan het zelfs yoga in populariteit overtreffen. Je ziet overal dat mensen op zoek zijn naar therapeutische benaderingen van kwalen of ongemakken. Het wordt gepresenteerd als iets om de maatschappelijke kwalen te genezen. Trouw aan de boeddhistische wortels houdt mindfulness in, dat je je concentreert op de adem om de

normale stroom van gedachten te stoppen. In feite werkt het op dezelfde manier als een mantra; en zoals met yoga. Meditatie, met al zijn ontstressing en zelfontwikkelingspotentieel, kan je dieper in de nissen van je gedachten brengen dan je misschien zelf had gewild. De onderzoeker, dr. Farias, geeft de verhalen weer van mensen die mediteren en op grond van hun verhalen tot de overtuiging kwam, dat meditatie heel gevaarlijk kan zijn. Hij ontdekte ook andere professionals die het ermee eens waren. Brochure, 20 blz., € 1,95 ■

► EEN DAG BEGINNEN

Als je de Heere Jezus hebt leren kennen, begin je doorgaans de dag met de zgn. "stille tijd". Aan de hand van een leesrooster voor de dagelijkse Bijbellesing neem je rustig de tijd om een deel of delen van een boek of brief door te nemen. Om een tekst beter te laten doordringen, kan het helpen om voor jezelf enkele vragen te stellen. In de folder *Bijbellesing kan ook zo – Praktisch advies voor dagelijks Bijbellesing* – in de webshop, 6 blz., € 0,50 – worden vijf vragen vermeld. Een tekst die opvalt, kan eventueel in een schrift worden geschreven, zodat je die in je gebed kunt gebruiken. Dit alles doe je in navolging o.a. van Psalm 5: 4: 's Morgens hoort U mijn stem, Heere; 's morgens leg ik mijn gebed voor U neer en zie ik naar U uit. Hoe anders is het met hen die de levende Heere niet centraal stellen. In het blad *Flinndal Nieuws*,

jaargang 12, uitgave 2, zomer 2019, stond de kop: "Als je 's morgens wakker wordt, kun je meteen de dag goed beginnen. Bijvoorbeeld met sporten, water drinken of mediteren." Bij de uitleg wordt vermeld: "De zonnegroet uit de yoga is een heel bekende manier om de dag te starten." Deze groet bestaat uit 12 yoga-houdingen en iedere beweging van deze yoga valt samen met een bepaalde ademhaling. Er wordt een boek aanbevolen waarin het ochtendritueel beschreven wordt. Zeven stappen komen aan de orde, waarvan de derde en vierde stap zijn: "De derde stap is stretchen (bijvoorbeeld de zonnegroet doen) en buiten bewegen. De vierde stap is contact maken met de natuur, bijvoorbeeld door je schoenen uit te doen en door het gras te lopen of door een boom aan te raken." Bron: *Nieuws voor diëetisten*

Over de achtergrond van yoga staat op de website van Bijbel & Onderwijs: www.bijbelonderwijs.nl/occulten-licht/yoga-juk-met-de-wereldziel. Ook in het *Occult zakwoordenboek – Het occulte tegen het Licht* (112 blz., € 5,75) wordt het hindoeïstische begrip uitgelegd. ■

► ACHTERGROND GEOMANTIEK

Een vraag over aardstralen en een aardstralenkastje ontving het secretariaat. Je hebt dan te maken met het occulte begrip geomantiek. Onderstaand het antwoord dat verstuurd is. Bij aardstralen heb je te maken met geomantie of geomantiek. In het boek *Genezing uit het oosten? Alternatieve therapieën getoetst* wordt o.a. vermeld: "Geomantiek houdt zich bezig met wateraders, aardstralen, UFO-verschijningen en graancirkels." En in het *Occult zakwoordenboek – Het occulte tegen het Licht* dat bij B&O verkrijgbaar is, staat erover: Volgens deze leer zouden er op aarde natuurlijke, heilige plaatsen zijn (krachtvelden), die vanwege hun hoedanigheid en de ermee verbonden mythen

een bijzondere betekenis hebben voor de hele wereld. In de Keltische mythologie worden deze relaties Ley-lijnen genoemd, dat wil zeggen het spoor dat de draak of oude slang in zijn vlucht heeft gevolgd. En over aardstralen staat in hetzelfde boek: Lijnen of bundels van lijnen die van de aarde uitgaan. Een esoterische duiding van een verschijnsel dat ook een natuurlijke verklaring heeft, zoals aardmagnetisme. De Chinezen verstaan aardstralen en wateraders als verstoring van het natuurlijk evenwicht van yin en yang en proberen hun invloed op te sporen en te vermijden. Om aardstralen op te sporen worden wichelroede en pendel gebruikt. Opnieuw wordt van het *Occult zakwoordenboek* gebruik gemaakt. Een soort detector met twee uiteinden, bijv. een gaffelvormige tak, waarmee de pendelaar verborgen dingen kan opsporen. Als het gezochte (bijv. water) aanwezig is, zal de wichelroede uitslaan. Dit kan een vorm zijn van geomantiek, maar ook van heldervoelendheid bij de pendelaar. Bij de Bijbelse duiding en weerlegging staat: Dit zijn duidelijk vormen van wichelarij, net zoals het raadplegen van de sterren, van kaarten, een kristallen bol en de wichelroede. Onder Israëls koningen kwam dit bijv. voor onder Hizkia, waar men zich specialiseerde om te doen wat kwaad is in de ogen des HEREN om Hem te krenken (2Kon 17:16-17). **Het bovenstaande geeft aan, dat een aardstralenkast niet past binnen het Bijbelse denken.** ■

Zie webshop: 408 blz., € 23,50

www.bijbelonderwijs.nl

info@bijbelonderwijs.nl